

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 13. februarija 1856.

Priporočilo rička ali drenúlje.

Pri vsaki hiši potrebno je olje. Veliko dnarja pošiljamo za to robo iz svoje male deželice v druge, še celo v ptuje kraje.

Kmetovavec, ki nima ravno dovolj dnarja, si razsvitljuje noči s treskami (z lučjo), ktere si scepí iz naj boljših mladih hrastovih, bukovih in brezovih drevesic. Vsak lahko ume, da je taka svečava gojzdom neznano škodljiva. Zato sem premišljeval sem ter tje in poskuševal mnogotero, tej gospodarski napaki v okom priti, pa kmali sprevidim, da se te moje skušnje splošni rabi ne pričejejo. Na Dolenskem, na priliko, ne moremo le samih oljnatih zelišč na eno njivo sejati, ker imajo kmetovavci le majhne zemljišča, ktere večidel komaj še s tistimi semeni in sadeži obsevajo, ki jih naj bolje potrebujejo.

Tako premišljeval sem spoznal, da nam v tej potrebi, ki jo vsi čutimo, le tiste oljate zelišča pomagati zamorejo, ktere na majhnem prostoru z majhnim prizadevanjem obdelane veliko obrodé, ki se tudi slabši zemlji in med drugimi sadeži dobro obnašajo, ter jim ničesa ne škodovajo, in kterih olje je enako pripravno za živež in svečavo. Takošna rastlina bi se pač vsakemu gospodarju prikupila.

Dolgo sem poskuševal z mnogoterimi oljnatimi sadeži, ki bi se dali med druge pridelke sejati in bi me z oljem preskerbeli, — pa le spodletelo mi je. S časom vendar se mi je moj trud obilo splačal, ko sem posejal med korenje tisto oljnato zelišče, ki se imenuje riček (pri nas mu pravijo tudi drenúlje), po nemški Leindotter, Myagrum sativum po Linn.

Obsejal sem namreč po navadi perve dni mesca malega travna v letu 1853 srednje pognojen kos njive na svojem zemljišču na velikem Škerjančevem blizo Novegamesta, s korenjem, ter prisejem, kakor je tukaj sploh navadno, še salate, boba in leče, pomečem na ta kos pa še 3 lote semena tega zelišča.

To seme veselo kalí in raste; perve dni malega serpana je germičkasto dorastlo in rumeno cvetje razvilo, iz kterega se konca malega serpana naredé jajčnati, enmalo napihnjeni stročki z dvema predalčkoma; v začetku velikega serpana je pa dozorelo.

Zrele germičke zdaj požanjem, povijem v snope in jih denem v kozolc. Ko so se posušili, iztolčemo seme iz stročevja, in lahko si je misliti, kako sem se začudil: iz posejanih 3 lotov sem pridelal dva mernika (cel vagán) čistega semena. Še večje je bilo pa moje veselje, ko sem dal mernik tega semena prešati, in sem dobil, čeravno se je le bolje poverh prešalo, celih 10 funtov dobrega olja, ktero se je kaj hitro čistilo in le malo gošče pustilo.

Od tega časa sejem vsako leto to zelišče med korenje, in za svoje gospodarstvo sem tako popolnoma preskerbljen z oljem, in ni mi treba zavoljo tega še svojih njiv drugemu sadu odtegovati.

Prepričan sem pa tudi, da se to oljnato zelišče neizrečeno dobro obnaša na vsakem zemljišču na Dolenskem, ker ga več mojih sosedov poseva z nar boljšim vspehom.

Riček ali drenúlje imenujejo po več krajih na Saksonskem maslo (Schmalz). Tam ga posevajo pogostoma

namesto zimnatih oljnatih sadežev, če so pozebli, pa tudi posamezno v samostalno setev, zato ker poleti posejane tudi ne pozebejo, od merčesov ničesa ne terpé in ker jih tam kmetovavci rabijo v zabéljo jedí in svečavo, tkavci pa za obravnanje volnate preje.

Zavoljo te zadnje lastnosti tega olja poprašujejo zlo Angličani po drenúljah, in veliko se tega blaga tje po dobri ceni poprodá. Slama tega zelišča je dobra za klajo goved in ovác, tudi metle delajo iz njega.

V dolžnost si spoznam tedaj, da vse gospodarje serčno opominjam, naj bi sleherni svojo pazljivost obrnil temu tako vidno koristnemu zelišču, in jim priporočam prav pridno ga saditi spomladi (ker je to jaro seme), da se bo po naši ljubi domovini bolj in bolj razširilo in ji gotovo obilnega dobička prineslo. Pristavljam le še, da sem pripravljen svojo sedanjo zalogo drenuljnega semena brez plačila razdeliti, kdor se za-nj pri meni oglasi *).

Na velikem Škerjančevem mesca svečana 1856.

Jožef Duller,

posestnik in ud c. k. kmetijske in obertnijske družbe.

Seprun ali pastirski deževni plajšč in cokle.

Ali je še prun prava slovenska beseda, naj drugi presodijo; jez tukaj le povem, kako naj se naredí, in kako je, kar iz lastne skušnje vem, za pastirje koristen in da bi se ga tudi nekteri vozarji utegnili poslužiti. Šepruna pa nisem nikjer drugod na Kranjskem vidil in tudi ne imena slišal, kakor po okolicah okrog Sorice, kjer se jih skorej v sleherni hiši več znajde.

Šeprun narejen iz lipovega ličja dolgo dolgo terpi; ker se pa premalo ličja dobiva, se tudi šepruni delajo iz čiste drobne slame, ki pa malokdaj čez leto terpé. Za to delo je režena slama, ki se prideluje v lazih po požarjih, skorej naj bolja. Naj slabši šeprun je enoversten, boljši dvojnoversten in naj bolji trojnoversten, ki se ne premoči, če še toliko dežuje, samo da je nekoliko prepezan.

Enoversten šeprun naredi takole: Vzemi dve vervici, naredi zanjko, vzemi za perst na debelo čiste škope ter jo pod klasjem čversto zasuci, na dol klasje zaví, v zanjko položi, da zavitek iz zanjke en pavec molí in jo terdno zategni; pokladaj zopet tako slamo v drugo in tretjo zanjko itd., in zanjke proti zateguj z obema stremenoma, dokler ni tolika versta, da lahko oba konca pod brado zapneš in tako doveršiš enoversten šeprun. Poslednjič ga še na desko položi, ter ga s sekiro za dnim okrog prisekaj, da se vidi, kakor da bi bil lično pristrižen.

*) Hvale vredna je ta ponudba častitega gosp. Duller-ja za razširjenje tega oljnatega, na doljnem Koroškem ob Dravi na kamniti zemlji zlo navadnega zeliša, ktero je vredno, da bi ga in posebno mali kmetovavci povsod bolj obražali kakor dosihmal, ker se v vsaki, tudi v slabi in peščeni zemlji, če je bila pred to leto pognojena, dobro obnaša (le v predebeli in mokri ne) in res vse tiste prednosti ima, ki so popisane v pričujočem stavku. Za obsevo enega orala se potrebuje 1 do 2 funta semena in se ga potem pridelá 10 do 18 vagánov; vagán pridelanega semena vaga 75 do 80 funtov, iz kterih se dobí 18 do 24 funtov olja in 15 do 20 centov slame. Cena vagána tega semena je 2 do 3 fl. Vred.